

Daniel Glattauer: Kun pohjoistuuli puhaltaa

KATRI KLUUKERI

Daniel Glattauer (s. 1960) on itävaltalainen toimittaja ja kirjailija. Kun pohjoistuuli puhaltaa on hänen kahdeksas romaaninsa. Vuonna 2009 kirjalle ilmestyi jatko-osa, Alle sieben Wellen, joka saadaan suomennettuna (Joka seitsemäs aalto) markkinoille 2012. Kirjojen käännösoikeudet on myyty 34 maahan.

Mitä tapahtuu, kun viestintäasiantuntija, uusmedian ja kielipsykologian tutkija sekä kotisivujen suunnittelija, uusperheellinen ex-pianisti, kohtaavat harmittoman väärinkäsityksen myötä verkossa?

Aiemmin näin saattoi käydä kadulla, virastossa tai kahvilassa, nyt yhtä hyvin myös virtuaalimaailmassa: tapaat sattumalta jonkun, jonka sekoitat johonkuhun toiseen. Alatte selvittää väärinkäsitystä, huomaatte puhuvanne etäisellä tavalla samaa kieltä ja siihen pohjaten siirrytte lähes huomaamattomasti jo kiusoittelemaan toisianne, raaputtamaan pintaa. Pian jaatte jo asioita, joita ette ole käsitelleet vielä yleisesti, ja tunnutte kovin tutuilta, vaikkette itse asiassa tiedä toisistanne vielä yhtään mitään.

Juuri tällä kuviolla Glattauer aloittaa sähköpostiromaaninsa, ja siihen sen viehäytys perustuu: yhtäältä arjen rakenteiden tavallisuuteen ja siirrettävyyteen kehyksestä toiseen, toisaalta kielen nokkeluuteen ja mahdollisuuksiin, joita se sisältää. Hetkessä tavallisesta tulee erityistä ja alkujaan harmillisesta sattumuksesta jotain, mistä ei tahtoisi mistään hinnasta luovuttaa. Kyseessä on nykyaikaisen miehen kirjoittama, ajalleen tyyppillinen ja silti ilmeisen tuore fragmentaarinen rakkauskertomus, jossa tekstispiraalit katkeilevat ajassa ja tilassa vain jatkuakseen jälleen.

Entä mitä tämä hengästyttävä, imussaan pitävä kirjeenvaihto sitten on?

Käyttöverbaliikan ilotulitusta ainakin, pätemistä kielellä mieleen, kun mitään muuta ei voi näyttää: ei mitään ja silti kaiken, mitä kliinisiin kirjaimiin voi pakata korrektiuden – tosin ajan myötä rapisevan – myöntämissä puitteissa. Aluksi tuntuu siltä, kuin ihmiset hahmoina lakkaisivat olemasta viestiensä takana, ja kaikki, mitä voi olla, on vain näytölle ilmaantuva teksti. Mutta jo pian on myönnettävä, että hahmot ovat näin painavampia kuin olisivat kenties tavattuaan. Koska toisesta ei voi tilata mitään – aikaa, paikkaa, tuntomerkkejä, historiaa – sanomisen tapa ja muoto painottuu äärimmilleen ja sinänsä kevyt, heittelehtivä, flirttailleva, sanotun ja sanomattoman ja kahden toisilleen sinänsä täysin oudon ihmisen varassa painotteleva viestiminen jännitteistyy. Merkityksellistä on, miten toinen puhuu lukevalle minälle, ei niinkään se, mitä merkkeinä täsmälleen on luettavissa. Sanotun sijaan esiin nousee sanomatta jättäminen. Tauot lauseissa, kappaleissa, viestien välillä ja yksittäisissä sanoissa suorastaan huutavat olemassaoloaan. Viestien aloitukset ja lopetukset korostuvat.

Ajan myötä tasapainoilu anonyymiuden ja tuttuuden välillä alkaa käydä tukalammaksi. Herää kysymys, voimmeko olla olemassa toisillemme, kun meitä ei yksinkertaiseksi ole

olemassa? Ja kun erilaisten, toisiaan sivuavien todellisuuksien rajat liukenevat, alkaa kirjan päähenkilöitäkin ravisuttava aina ajankohtainen, eksistentiaalinen kysymys puskea yhä vaativampana esiin: mikä on totta ja todellista, kenen todellisuutta minä elän, millaisen maailman olen rakentanut?

Samoin käy huolellisesti suljetulle ulkomaailmalle, joka kuitenkin asettaa molemmille ne lähimmät arjen kehykset – mitä tiukemmin Emmi ja Leo koettavat pitää salassa ja eristettyinä omat (tekstuaaliset) kohtaamisensa, sitä varmemmin jäljet tästä uudesta ja uhkaavasta ulottuvat heidän arkielämäänsä. Päästään siis myös saksankielisen kaunokirjallisuuden ytimeen, kun uni ja valve lyövät ajattelussa kättä. Päähenkilöiden on päätettävä yhä uudelleen, mikä heidän suhteensa on moniin erilaisiin luotuihin todellisuuksiin; käsillä oleviin, aiempiin, päällekkäisiin ja limittäisiin, ehkä jopa tuleviin, niin, ehkä... Ja silti samaa aikaa sähköpostiviestit kulkevat omia, hupaisia ja ladattuja latujaan myöten.

Sain vihiä kirjasta, kun se oli vielä suomennosvaiheessa. Ensimmäinen, pitkä odotus palattiin aikanaan postikuorella. Kirjaa luki lukemalla, kunnes se loppui yhtä yllättäen kuin alkoikin. Monen muun tavoin jään odottamaan ensi vuonna ilmestyvää jatkoa. Sillä jopa kaikessa näennäisessä tavanomaisuudessaan, jonka varaan Glattauer nojaa kirjansa yhtä kulmaa, teos on omanlaisensa ylistys arjen komplikatiiviselle kauneudelle ja ihmisielen onnahtelevalle sitkeydelle. Pintatason alla kulkevat useat aikuista ajatteluttavat kasvuhaasteet ja kysymykset sekä ikuinen vallan, vastuun ja vapauden kolminaisuus; olemmeko valmiita tietämään, mikä lopulta tekee meidät vapaiksi ja toimimaan sen mukaan?

Roland Barthes on aikanaan todennut seuraavasti: "Jokainen muoto on myös arvo. Siksi kielen ja tyylin välissä on tilaa vielä yhdelle muodon todellisuudelle: kirjoitukselle." Juuri tästä on lopulta kyse.

Daniel Glattauer: *Kun pohjoistuuli puhaltaa*, Atena 2011, Gut gegen Nordwind, suom. Raija Nylander